

ИДЕЈА И ЗНАЧАЈ ИЗУЧАВАЊА СТРАНОГ ПРАВА

- Назив предмета је Велики правни системи, а правна књижевност познаје и друге називе:
 - универзално (опште) упоредно право,
 - правне породице и
 - правни кругови.

- Најопштије, предмет Великих правних система су страна права.
- Околност да је за нашу земљу познавање страних права од све већег значаја, довела је то тога да се овај предмет уврсти у програм основних студија на нашим Правним факултетима.
- Раније су Велики правни системи изучавани на последипломским студијама.
- Међутим, с обзиром да правни промет све мање признаје границе и да је наша земља почела да се приближава Европској Унији, порасло је интересовање за овај предмет.

- Упоредно право се може посматрати на два начина:
 - Упоредно право јесте један метод изучавања права који је од великог значаја, како у законодавству, тако и у науци (рецимо, када се пише какав значајан закон, онда се сагледавају закони који регулишу ту материју у неким другим земљама, нарочито када се ради о земљама које су сродне у правном погледу с нама и под чијим је утицајем наше право раније стајало - немачко, аустријско, француско и швајцарско право).

- Међутим, познавање страних права веома је значајно и у пракси, чак је неопходно, због постојања правних односа са елементом иностраности, које изучава међународно приватно право.
- Међународно приватно право решава питање сукоба закона и надлежности уколико се ради о правним односима са елементом иностраности.
- Суд мора утврдити и да ли је надлежан у конкретном случају, а отвара се и питање сукоба јурисдикција.
- Примера ради, једна мађарска и једна српска фирма закључе уговор о продаји у Паризу. Наша страна као купац осети се оштећеном и поднесе тужбу код нашег суда.
 - Да ли ће се применити право Србије, Мађарске или Француске?
 - Чији ће суд бити надлежан?

- Међународно приватно право одређује који ће суд бити надлежан и само упућује на то које право ће се применити у конкретном случају.
- Ако се утврди да у конкретном случају наш суд мора да примени француско право, суд је дужан утврдити садржину француског права.

- Потребу познавања страног права илуструје и следећи пример:
- Један држављанин Саудијске Арабије, са пребивалиштем у Србији, ожени се држављанком Републике Србије.
- Саудијац се бавио трговином, зарадио велико имање и умро.
- Његова супруга појављује се као наследник.
- Но, он се пре тога оженио у Саудијској Арабији, где је, према шеријатском праву, дозвољено да један мушкарац има четири жене.
- Као наследници могу се појавити и деца.

- У нашем праву дозвољен је моногаман брак (две особе различитог пола могу да закључе брак).
- Бигамија, двобрачност је кривично дело.
- Ако наш суд примени српско право, наследиће само прва супруга из Саудијске Арабије.

- Према нашем праву, супруга, уколико у браку има и деце, наслеђује једнак део заоставштине са сваким појединим дететом.
- У исламском праву, које важи у Саудијској Арабији, супруга наслеђује само $1/8$ уколико има деце.
- Уколико нема деце супруга по нашем праву наслеђује $1/2$, а у исламском праву $1/4$.
Остало наслеђују браћа.

- Може се десити да судија дође до закључка да треба применити арапско право а да арапско право у својим колизионим нормама упућује на примену нашега права.
- То је тзв. Renvoi

- Европски суд за права човека, који је основан при Савету Европе у Стразбуру, штити права човека од повреда које би могле учинити земље чланице и јавља се на неки начин као највиша инстанца, уколико су исцрпљена сва правна средства у земљи.
- Природно је да овај суд мора познавати права држава чланица, будући да је, између осталог, дужан да утврђује и санкционише повреде ових права.

- Страно право може бити значајно и код попуњавања правних празнина.
- На пример, Грађански законик Србије из 1844. године у великој мери био је препис Аустријског општег грађанског законика од 1811. године, с тим што су неке ствари биле додате (нпр. задруге, које аустријско право не познаје).
- Законодавац је приликом преписивања изоставио неке установе аустријског права, чиме су створене празнине, које је онда судија морао да попуњава тако што би, анализом параграфа аустријског ОГЗ, установио како је односна материја регулисана.

- 1946. године донесен је Закон о неважности правних прописа донесених до 1941. године и прописа донесених за време непријатељске окупације од 6. априла 1941. године до завршетка рата, односно окупације.
- Тај закон је, уз сличан закон Совјетске Русије, уникум у светском праву, јер је њиме укинуто целокупно право које је дотле важило, осим неких прописа које је донела социјалистичка власт (други народи се не одричу своје правне традиције, чак ни оне из доба диктатуре или фашизма – Наполеон, Виши).
- Тај закон је, међутим, поред опште одредбе о укидању, предвиђао и могућност да се закони донесени до 6. априла 1941. године и друга правна правила могу примењивати али само у својству правних правила.
- Дакле, не као обавезне норме, него једино ако би државни органи сматрали да та правила могу да се примене тј. да су у сагласности са правилима и схватањима социјалистичког права.

- Судови и државни органи примењивали су нека од тих правних правила, али се показало да су она недовољна.
- Нпр. Грађански законик Србије предвиђао је одговорност за накнаду штете једино ако је штета проузрокована скривљено тј. намерно или из непажње.
- Међутим, нарочити проблем изазивале су тзв. опасне ствари које Грађански законик Србије из 1844. године није регулисао (индустријска постројења, аутомобили).
- Тада су наши судови, имајући у виду достигнућа страних права, која су била модернија, кроз судску праксу, увели одговорност за опасне ствари без кривице.

- Нпр. ако би возач аутомобила прегазио неко лице, по Законику Србије, за утврђивање одговорности, морало се утврдити да ли је возач аутомобила био крив или није?
- Међутим, по новим правилима, чак и онда када је возач аутомобила савршено исправно возио, када његовој свести није могао да се припише никакав недостатак, када је био изузетно пажљив, он је ипак одговарао. Нарочито је одговарао власник ствари јер је то била опасна ствар.
- Ова врста одговорности тек је касније унета у законодавство.

- Проучавање страног права је неопходно и ради усавршавања сопственог законодавства.
- Наиме, наше право није сасвим оригинално. Оно је у сродству са неким другим правима, са којима образује велики романско-германско-словенски велики правни систем.
- Историјски, доносиоци закона често су били инспирисани неким другим правом.
- Српски грађански законик био је скраћени препис Општег грађанског законика Аустрије.
- Кривични законик Србије донесен је под утицијем Кривичног законика Пруске, као највеће немачке државе.
- Када је у нас увођена парламентарна демократија, у виду парламентарне монархије, Уставом из 1888. године, тај Устав био је инспирисан државним уређењем Енглеске.

- У периоду након социјалистичке револуције наше право је било под великим утицајем права Совјетског Савеза. Нарочито је Устав из 1946. године, уз одређене модификације, био препис Устава Совјетског Савеза.
- Такође, совјетско законодавство о породици, браку и наслеђивању било је узор нашега законодавства.

- Међутим, овај утицај почео је да се смањује од како је код нас уведена социјалистичка робна производња која је представљала супротност од економског система у Совјетском Савезу, који је почивао на планској економији и на негацији тржишта, па су зато за нас постали опет интересантни прописи западних земаља.
- Тако је наш угледни професор, Михаило Константиновић, написао скицу за законик о облигацијама, у којој су нарочито били видљиви елементи швајцарског права, јер се сматрало да је управо швајцарски Закон о облигацијама најмодернији и најзгоднији да се унесе у наше право.

- Напокон, када се Србија после нестанка Југославије почела приближавати ЕУ, дошло је до све већег утицаја права ЕУ на наше законодавство.
- Дакле, ради се о трајном процесу прилагођавања које је последица утицаја страних великих правних система.

ПОЈАМ И КЛАСИФИКАЦИЈА ВЕЛИКИХ ПРАВНИХ СИСТЕМА

- По једном старијем схватању, упоредно право представља само метод упоређивања.
- Касније, после Другог светског рата, нарочито захваљујући радовима француског професора Ренеа Давида, заузет је став у науци да Велики правни системи представљају нешто засебно, другачије и више од пуког поређења.
- Створен је појам Великих правних система, који обухватају већи број позитивних права.
- Углавном сви писци се слажу у погледу тога шта улази у Велике правне системе, али постоје размимоилажења у погледу критеријума по којима се одређени правни поретци сврставају у поједини велики правни систем.

- По нашем мишљењу, пресудна су два критеријума.
- То су, с једне стране, **основни правни принципи**, који представљају манифестацију једнога погледа на свет у области права. **Они су исто што и „нормативна правна правила“**, која стоје **на супрот осталим, „конструктивним или техничким правним правилима“**, како је те правне категорије назвао Л. Диги.
- То су, с друге стране, **методи проналажења и примене права**, као и **техника образовања правних појмова (правна техника)**.

- Постоје, дакле, различити – несродни велики правни системи, који почивају на различитим основним правним принципима.
- Постоје, такође, и сродни велики правни системи, који се заснивају на истоветним основним правним принципима, али на различитој правној методици и техници.
- Постоје и правни системи које називамо „рубним“ или „ивичним“. Они су слични великим правним системима, али то нису јер им недостаје довољна оригиналност; у њима се налазе елементи неког великог правног система.
- Данас постоје три велика правна система, два сродна и један несродни.

- **Сродни** велики правни системи јесу:
 - 1. Романско-германско-словенски велики правни систем и
 - 2. Англоамерички (англосаксонски) велики правни систем.
- **Несродни** велики правни систем је велики правни систем Исламскога или Муслиманскога права.

- Постоје и два велика правна система заснована на религији, који углавном припадају прошлости, али који су извршили изузетан утицај на савремене велике правне системе. То су
 - 1. Хришћански и
 - 2. Јеврејски велики правни систем.

- **Рубни** (ивични) правни системи јесу:
 - 1. Кинески,
 - 2. Јапански и
 - 3. Хиндуистички правни систем.

- Велики правни системи могу (али не морају) да обухватају више посебних правних система (правних поредака), с тим, што значај посебних правних система унутар великога правног система није исти.
- Неки од њих могли би се назвати „зрачећима“, јер они зраче свој утицај не само на друге правне системе унутар свога великог правног система, него понекад и преко његових граница.
- Такав зрачећи карактер унутар Романско-германско-словенске велике породице права имају шпанско, француско, немачко, аустријско, швајцарско и руско право, а унутар Англоамеричке, енглеско право и право Сједињених Америчких Држава.
- Зато се у науци Великих правних система посебна пажња мора поклонити тим, „зрачећим“ правним системима.

МЕТОДИ ВЕЛИКИХ ПРАВНИХ СИСТЕМА

- Наука, коју називамо Велики правни системи или Опште упоредно право, најпре, примењује правни или егзегетски (идиографски) метод у ужем смислу.
- То је тачно сазнавање садржине правних норми и правних установа уз употребу традиционалних правних метода тумачења, нарочито језичког, логичког, историјског, систематског и циљног метода тумачења.

- Поред тог метода постоји **номотетички метод**, чија је сврха утврђивање узрока настанка појединих норми, установа па чак и великих правних система у целини.
- И најзад, постоји **функционални метод**, који је најатрактивнији у науци упоредног права.
- Овде постоје различита схватања функције –
 - по неким функција и узрок су исто.
 - по другима функција и циљ су исто.
 - напokon, постоји трећи, најновији метод функционалне анализе а то је метод алтернативних функција.

- Пример функционалне анализе у упоредном праву:
- У суседским односима постоји могућност да један сусед друге своје суседе оптерећује тзв. имисијама тј. димом, гасом, буком, светлошћу, хладноћом.
- Суседи су дужни да трпе имисије до одређене границе. Кад та граница буде пређена, сусед има право да тражи да се те имисије обуставе.
- Уколико пак, имитент има административну дозволу за испуштање имисија, онда погођени сусед може једино да тражи употребу заштитних уређаја или накнаду штете. Дакле, он нема више право да тражи забрану имисија.

- У немачком и нашем праву дотичне имисије регулисане су у оквиру суседског права као дела стварног права.
- У француском праву имисије се уређују у вези са одговорношћу за кривицу, која предвиђа да онај ко другоме нанесе штету кривицом, мора да је надокнади. То је једна сасвим друга грана права – облигационо право.
- У англосаксонском праву имисије потпадају под појам *nuisance*, што представља један деликт (*tort*).

- Функционални метод састоји се у сагледавању чему служе дотичне поједине одредбе.
- Ако бисмо се стриктно држали стварног права или облигационог права или деликтног права, никад не бисмо препознали суштину дотичне установе, која се огледа у томе што су и *nuisance* англосаксонског права и посебан облик одговорности француског права и суседско право имисија, заправо једно те исто.

ОДНОС НАУКЕ ВЕЛИКИХ ПРАВНИХ СИСТЕМА СА ДРУГИМ НАУЧНИМ ДИСЦИПЛИНАМА

- **Однос Великих правних система и Опште историје права.**
- Јако су слични, али постоји једна кључна разлика.
- Општа правна историја посматра велике правне системе хронолошки, у временском следу, тј. посматра њихов развој у времену.
- Наука о великим правним системима посматра сада важеће велике правне системе тј. позитивно право.
- Ипак, пошто је позитивно право неразумљиво ако се не сагледа његов развој, онда је и наука о великим правним системима упућена на тесну сарадњу са Општом правном историјом, тако да и она сагледава велике правне системе у њиховој прошлости, у њиховим ранијим ступњевима развоја.

- **Однос великих правних система са социологијом права, односно правном социологијом**
- Постоји велико неслагање аутора у погледу тога шта социологија значи. Сваки значајан социолог је социологију поимао на другачији начин. То исто важи и за правну социологију, јер колико год да има социолога права толико има правних социологија.
- То наводи на закључак да социологија уопште и социологија права и нису науке које имају самосталан предмет – ради се о једном научном методу - методу узрочно-последичне анализе.

- Велики немачки социолог Макс Вебер рекао је да се социологија права састоји у томе што се једна правна норма не тумачи егзегетски, него тако што се посматра њено узрочно дејство, тј. како једно правно схватање, једна правна свест, утиче на понашање људи.
- Један од метода великих правних система јесте и утврђивање узрочно-последичних веза или номотетички метод, па због тога постоји значајна веза између социологије права и великих правних система.

- **Однос између великих правних система и правне философије**
- Кључна разлика је у томе што је правна филозофија утолико субјективна што је она дело великих правних мислилаца, док велики правни системи представљају једну објективну науку.
- Међутим, неки велики правни филозофи извршили су велики утицај на науку великих правних система. Сматрали су да је право један облик светске еволуције, па су, да би доказали ту тезу, проучавали различите правне системе (европске, исламске, хиндуистичке) и на неки начин посејали семе из којег ће нићи велики правни системи као наука.

- **Однос Великих правних система и Опште теорије права**
- Општа теорија права се на правним факултетима изучава у поједностављеном облику, који се назива Увод у право.
- Међутим, Општа теорија права поједине правне установе и правне појмове изучава крајње апстрактно. Она је формална правна наука.

- Велики правни системи имају исти предмет као општа теорија права јер обухватају целокупно право, али они право проучавају на конкретан начин и тиме представљају подлогу и допуну Опште теорије права.
- Може се рећи да су најближе везе Великих правних система управо са Општом теоријом права.

ПОЈАМ И ИСТОРИЈСКИ ПОСТАНАК РОМАНСКО-ГЕРМАНСКО-СЛОВЕНСКОГ ПРАВНОГ СИСТЕМА

- Зашто употребљавамо назив романско-германско-словенски правни систем?
- Најпре, зато што је подлога свих тих система реципирано римско право.
- Сви правни системи који улазе у овај велики правни систем, у већој или мањој мери преузели су норме, појмове и установе римског права (у највећој мери у немачком праву).

- Интерес за римско право оживео је у дванаестом и тринаестом веку.
- У Северној Италији Правни факултети су почели да се баве изучавањем римског права садржаног у Јустинијановој кодификацији.
- Нарочито су судије и адвокати из Немачке студирали право у Италији па су научено примењивали у судској пракси немачких судова.
- Од посебног значаја је Царевински суд за цело Немачко царство, који све више примењује обновљено римско право, па настаје дуализам.
- С једне стране се примењује римско право, а с друге стране обичајна права појединих немачких племена и држава.

- Један приступ је да се у Немачкој римско право примењује увек и у целини – не примењују се само поједине установе.
- Други приступ је да се римско право примењује као опште право – *lex generalis*, једино када не постоји нека одредба обичајног права која му противречи.
- Дакле, обичајно право као *lex specialis* има већу правну снагу од римског права.

- Ипак, римско право се све више примењује због тога што суд најчешће познаје римско право тј. важи правило познавања права од стране судија, тако да странке не морају да доказују постојање неке правне одредбе.
- Насупрот томе, обичајно право мора да се докаже, а то је веома тешко, јер обичајно право постоји само када постоји дуготрајност одређеног понашања, при чему суд цени да ли понашање траје довољно дуго да би постало правни обичај.
- Примену обичајног права донекле је олакшавало то што су различита обичајна права била записана у књигама обичаја, што је чинило једноставнијим доказивање обичајног права.

- У сваком случају, суд није био дужан да зна обичајно право.
- Тако је римско право, иако слабије правне снаге, све више почело да се утемељује не само у науци, већ и у судској пракси.
- У Немачкој се то реципирано римско право називало пандектно право, које је, уз извесне изузетке, важило до 1900. године када је ступио на снагу Немачки грађански законик.

- У нешто мањој мери римско право је било реципирано и у Француској.
- Француска је била најцентрализовананија држава у Европи, прототип апсолутне монархије.
- Међутим, до револуције 1789. године, Француска је била подељена на више правних подручја.
- Постојао је режим римског права у јужним француским провинцијама, и режим франачког обичајног права у северним провинцијама.

- Однос поменутих правних извора био је такав да је једна трећина провинција примењивала римско право а две трећине обичајно право.
- Ипак, треба истаћи да су и провинције, у којима је важило обичајно право, такође биле под великим утицајем римског права, тако да су појмови и установе римског и обичајног права често били исти.

ПОЈАМ ИЗВОРА ПРАВА У РОМАНСКО-ГЕРМАНСКО-СЛОВЕНСКОЈ ПОРОДИЦИ ПРАВА

- Основна карактеристика извора права у правним системима ове правне породице јесте писано право које у закону има свој основни израз.
- Значај закона као извора права је у томе што се закон сматра оригинерним правним извором, из кога су изведени остали извори права.

- Закон се од других правних извора разликује по јачој правној снази, јер га доноси орган који је највиши законодавни ауторитет.
- Закон се иначе не разликује од других правних извора по својој садржини јер и други правни извори имају карактер општег правног акта, већ по томе, што се закон има највиши ранг у поређењу са другим правним изворима.
- За појам закона битан је његов формални карактер, тј. да је то правни акт који доноси надлежни законодавни орган по законодавном поступку.
- Сви други правни извори морају бити у складу са законом.
- Закон је обавезујући, како за државну управу, тако и за судове, као и за све остале правне субјекте у држави.

- Битним обележјем правних поредака романско-германско-словенске породице права треба сматрати и писани устав, који, као основни закон, поставља основе политичког, правног и економског система једне земље.
- Закон је израз државног суверенитета и у том смислу и устав је закон, само има већу правну снагу од обичног закона.

- Осим закона, групи писаних извора права припадају и многобројни подзаконски правни акти (уредбе, одлуке, статuti, правилници итд.), које доносе различити субјекти јавне власти (влада, шеф државе, органи управе, органи територијалне аутономије и др.).
- Судска пресуда у овој правној породици нема карактер извора права.
- Међутим, иако судска пракса *de iure* није извор права, њен значај постоји код тумачења правних норми и попуњавања правних празнина.

- Осим писаних извора права, у романско-германско-словенском праву постоје и обичаји као неписани извори права.
- Правни обичаји представљају уобичајена понашања која по правилу трају дуже времена, за која постоји свест о правној обавезности, као и сагласност учесника у правним односима и одређених државних органа да обичајне норме треба поштовати као правне обрасце понашања.

- Битно обележје ових права (као и англоамеричких), нарочито почев од 20. века, представља њихов „децизионистички“ легитимитет.
- За разлику од права заснованих на божанској објави (данас је то исламско право) чије су норме садржане у тој објави непроменљиве, позитивне норме ових права важе зато што су тако одлучили надлежни органи, који их, такође својим одлукама, могу мењати кад год то сматрају неопходним.

- Једну од важних карактеристика романско-германско-словенске породице права представља кодификовање права.
- Кодификација, с тачке гледишта савременог права, представља поступак стварања законика, којима се на систематски и свеобухватан начин кодификује једна грана права, нарочито грађанско, кривично и трговинско право.

- Карактер законика опредељује његов обим и техника кодификаторског рада.
- Средњевековне кодификације карактерише настојање твораца да створе свеобухватан корпус права, под чије би окриље сместили цело јавно и приватно право.
- Средњевековни законици углавном не одвајају право од морала и религије, па су њихове одредбе есејистичке.
- Средњевековни законици немају апстрактан правотехнички стил, већ су, услед настојања свеобухватне регулације, наметнули казуистичност као своје битно обележје.

- Нововековне кодификације, са друге стране, одликује систематичност, апстрактни правнотехнички приступ и утемељеност на правнонаучном систему правних појмова.
- Њима се на систематски и свеобухватан начин кодификује једна грана права, нарочито грађанско, кривично и трговинско право.

SIETE PARTIDAS – ЗАКОНИК СЕДАМ ДЕЛОВА

- Шпанија представља један необично занимљив случај рецепције римског права.
- У XIII веку (1256-1265), Алфонсо X звани Учени, краљ Кастиље – Леона, историјског центра Шпаније, одлучио је да донесе један законик који ће садржавати углавном римско право.
- Специфичност тог законика је била да је написан на старом шпанском језику, а не на латинском језику.

- Тај необични законик, који је имао веће територијално важење од било ког другог законика, звао се *Siete Partidas* (Законик седам делова).
- Законик је обухватао седам целина – целокупно право.
- Како је Шпанија у то време била највеће царство на свету, законик је имао изузетно широку примену.
- Постојала је изрека да у шпанском царству сунце никад не залази јер се протезало на све делове земаљске кугле.

- Законик се примењивао не само у Шпанији, него и у шпанским поседима у Латинској Америци са изузетком Бразилије, која је била португалски посед.
- Примењивао се и у неким деловима САД, који су првобитно припадали Шпанији, као што су Флорида, Луизијана, Тексас и Калифорнија.
- Примењивао се и на Филипинима, у бившој великој азијској колонији Шпаније.
- Законик је извршио велики утицај на права свих поменутих земаља.

- Интересантно је да се Законик седам делова примењивао као супсидијарно право тј. ако партикуларна права нису предвиђала нешто друго.
- Дакле, слично немачком праву, где се римско право примењивало једино ако неки правни обичај не предвиђа нешто друго.
- У Шпанији, наиме, поједини градови и покрајине имали су своја посебна права која се се називала *fueros* (фуеро – форум, суд (лат.)).
- Дакле, та партикуларна права имала су првенство над Закоником, али пошто су она регулисала само ужи круг питања постојала је широка примена Законика седам делова.

- Први део се Законика односио на Цркву, на свештенике и лаике и ту је заправо преузето канонско право Римокатоличке цркве, које је било пре тога усвојено на једном великом Екуменском концилу (у Латерану 1215.) на коме су присуствовали представници безмало целе Латинске цркве (укључујући и Цариград).
- Други део је обухватао правни положај краља и витезова.
- Дакле, одмах после цркве, у западном Средњем веку по значају долазе владар и витезови и њихови међусобни односи.
- Примера ради, врло опсежно је уређено питање двобоја. Краљ би, када би неко некога оптуживао, могао да одреди да у двобоју буде одређено ко је у праву, па су се витезови борили на коњима а грађани и сељаци на ногама.

- Трећи део (свет правника) регулисао је питања везана за судије, адвокате и судски поступак.
- Четврти и пети део, који се називао свет жене, поморства и трговине, обухватао је породично право, поморско право и трговачко право (занимљива систематизација).
- Шести и седми део био је свет мртваца и доњи свет. Он регулише наследноправне односе јер је наследно право, у ствари, право *mortis causa* и уређује ко наслеђује имовину умрлог. Доњи свет обухвата и криминалце, а такође и оне који не припадају хришћанској цркви (јевреје и муслимане).

- Треба имати у виду да је у току била реконквиста тј. поновно освајање Шпаније од стране хришћана, коју су заузели Арапи, који су са собом довели и јевреје, тако да су у то време у Шпанији измешани живели римокатолици, јевреји и муслимани.
- Зато је краљ Алфонсо је приликом писања свога законика позвао и стручњаке за јеврејско и муслиманско право.
- Јеврејима и муслиманима била је зајемчена слобода да верују, али хришћанима није било дозвољено да пређу у јеврејску или муслиманску веру за шта је била предвиђена смртна казна.

- Врло је занимљиво како су норме овог законика биле формулисане.
- Узмимо једну одредбу из савременог законика - нпр. члан 1382. Грађанског законика Француске - „Ко другоме својом кривицом проузрокује штету дужан је да је надокнади“.
- Дакле, један крајње апстрактан и технички начин говора. Диспозиција “ко другоме нанесе штету (не наноси штету другоме)”, и одмах следи санкција “дужан је да је надокнади”.
- У Законику седам делова формулације су есејестичке и утемељене на хришћанском размишљању и моралисању. Није се одвајало право од морала.
- “Било је неких који су, изазвани од ђавола, желели да напусте своје манастире и лутају светом да би поступали више у складу са својом вољом и оправдавајући се са ова два разлога: прво, учењем медицине, да би могли да одржавају у здрављу своју браћу свештенике; друго, учењем права, да би могли да чувају материјално богатство својих манастира. Другим речима, они чине зло под маском побожности.”

ALR – ОПШТЕ ЗЕМАЉСКО ПРАВО ПРУСКЕ (ALLGEMEINES LANDRECHT)

- Пруска је у 18. веку била апсолутна, сталешка, протестантска монархија.
- Сталежи су били: племство, грађани и сељаци.
- Племство је имало највеће привилегије, али је имало и обавезу да се бори у рату.
- Грађани су се бавили трговином, а сељаци обрађивали земљу.

- ALR је донесен 1794. године и представља последњу средњевековну кодификацију.
- Пре тога, године 1783, кодификовано је грађанско процесно право.
- ALR, као израз настојања да се сачини свеобухватна кодификација материјалнога права, има чак 17000 параграфа.
- Овај законик оличава две конститутивне карактеристике средњевековних кодификација: тежњу свеобухватног регулисања и казуистички приступ нормирању.

- ALR садржи уставно право, сталешко право, феудално право, црквено право, кривично право, приватно право као и општеважеће норме (у Уводу), али не управно, процесно и војно право.
- Законодавац води рачуна о захтевима просветитељства, и у том погледу, ALR је весник новог доба.
- Поред природног права, природне правичности и римског права, шири простор био је дат и домаћем праву.

- Систем и језик законика прилагођени су захтевима просветитељства (Патент: *целина треба да се излаже у складном поретку, на језику нације и на тај начин општеразумљиво да сваки становник државе чије су природне способности барем унеколико изграђене васпитањем, законе према којима треба да равна и просуђује своје радње, може сам да чита, да разуме и да у случајевима који се појаве, може долично да поштује прописе истих*).

- С обзиром да је у то време избила револуција у Француској, уместо израза законик, употребљен је израз право.
- Писац Општег земаљског права био је Карл Готлиб Сварец, (кажу вероватно западносрпског порекла).
- Писац законика је имао визију потпуног и свеобухватног законика без правних празнина, из чега произлази обавеза за оног ко право примењује, по правилу судију, да решење конкретног случаја подведе под норму у закону.
- Занимљиво је да се ALR неблаконаклоно односи према слободи тумачења права, па зато предвиђа да је примењивач права, за случај да не пронађе норму у закону по којој би решио случај, дужан обратити се највишој власти, која би онда указала на норму законика важећу за дати случај.
- Тек је 1803. судовима дозвољено да самостално тумаче ALR приликом његове примене.

- Опште земаљско право није се примењивало у целој Немачкој, већ само у Прусској.
- 1871. дошло је до уједињења Немачке.
- Улога Пруске, као велесиле, огледала се у томе што је пруски краљ био уједно и немачки цар.
- Тада настаје препород немачке државе од аграрне до индустријске државе.
- Немци су желели да имају најсавршенији законик на свету. Основ новог законика било је пандектно право.
- Он је донесен 1896. године и ступио је на снагу 1. 1. 1900. године што је требало да означи почетак новог доба.